

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Анастасія Сидорук,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
E-mail: stasyaxxx09@gmail.com

Науковий керівник: **Марія Козак**
асистент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
E-mail: kozakmm19@gmail.com

У контексті трансформаційних процесів в українській освіті особливої актуальності набуває реалізація права учнів початкової школи на самостійний вибір діяльності. Це положення сприяє формуванню у дітей почуття відповідальності за власні дії, розвитку незалежності, розширенню потенційних можливостей та формуванню мотивації до самовизначення і побудови індивідуальної освітньої траєкторії.

Відповідно до положень Концепції «Нова українська школа», провідним принципом сучасного освітнього процесу є його орієнтація на особистість учня, що передбачає урахування індивідуальних особливостей, природних нахилів та життєвих орієнтирів кожної дитини. У цьому контексті заклади освіти покликані забезпечити ефективну взаємодію з родиною, яка виступає повноправним учасником у формуванні індивідуальної освітньо-професійної траєкторії здобувача освіти [3, с. 17]. Окремо підкреслюється необхідність озброєння батьків знаннями щодо вікових етапів розвитку дитини та сучасних педагогічних підходів до виховання її сильних сторін і позитивних якостей [3, с. 14].

Згідно із Законом України «Про повну загальну середню освіту», учні мають гарантоване право (стаття 14) на індивідуальну освітню траєкторію,

що реалізується через вільний вибір форми, темпу та виду навчання, освітньої установи, змісту освітніх програм, навчальних предметів, рівня їх складності, методів і засобів навчання. При цьому передбачено, що батьки (законні представники) учнів мають право брати участь у розробці індивідуальної програми розвитку дитини або її індивідуального навчального плану, який є формою реалізації індивідуальної траєкторії в закладі освіти [6].

Сучасні освітні заклади функціонують на засадах педагогіки партнерства, яка передбачає єдність зусиль педагогів, батьків і здобувачів освіти в організації психолого-педагогічного супроводу, особливо в умовах інклюзивного навчання. Така взаємодія дозволяє ефективно реагувати на потреби дітей з особливими освітніми потребами, забезпечуючи їхнє всебічне включення в освітнє середовище [2].

Зазначені принципи конкретизуються у нормативному документі – «Примірному положенні про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами», де серед ключових завдань вказано: надання консультативної допомоги батькам щодо особливостей розвитку, навчання та виховання дитини; проведення інформаційно-просвітницької роботи в закладі освіти серед педагогів, батьків та учнів з метою запобігання дискримінації та формування толерантного ставлення до осіб з ООП [5].

До основних функцій членів команди супроводу належить: залучення батьків до розробки та затвердження індивідуальної програми розвитку; інформування батьків вчителем про успішність засвоєння освітнього матеріалу; надання рекомендацій асистентом вчителя щодо особливостей розвитку дитини; консультування з боку психолога, соціального педагога та вчителя-дефектолога [5].

Особливо значущим періодом для ефективної взаємодії є етап початкової освіти, коли батьки активно цікавляться успішністю і поведінкою дитини, прагнуть до співпраці з педагогами, що створює

сприятливі умови для налагодження конструктивного партнерства та психолого-педагогічної підтримки родини в домашньому середовищі.

Спільна діяльність батьків і педагогів є визначальним чинником успішності навчання дитини з ООП. Формування партнерських відносин з кожною родиною сприяє створенню атмосфери довіри, взаємної підтримки та спільної відповідальності за результати освітнього процесу. Невипадково до основ аргументації щодо необхідності участі батьків у команді супроводу відносять: глибоке знання своєї дитини з раннього віку, обізнаність із її розвитком, унікальний емоційний зв'язок, постійний супровід у житті та відповідальність за її майбутнє.

У діяльності педагога важливим є дотримання принципів творчої свободи у плануванні навчального процесу, орієнтація на розвиток професійного потенціалу здобувачів освіти. Водночас, батьки мають забезпечити додаткове ресурсне середовище вдома для підтримки навчальної мотивації. Ефективна взаємодія всіх учасників освітнього процесу – учнів, батьків, педагогів – базується на спільності мети, взаємній повазі, довірі, рівності, відповідальності та добровільності.

Педагогіка партнерства ґрунтується на суб'єкт-суб'єктному типі взаємодії, що забезпечує збереження керівної ролі вчителя, але водночас передбачає розвиток ініціативи та самостійності з боку учня. Такий підхід сприяє:

1. розкриттю креативного потенціалу та ініціативності учнів;
2. зміцненню самооцінки та значущості особистого внеску в колективну діяльність;
3. зниженню емоційного напруження та тривожності, підвищенню ефективності навчання;
4. свідомому та вмотивованому вибору профільних освітніх напрямів [6].

Розвиток партнерських відносин як ефективної форми педагогічної взаємодії визначається рядом критеріїв, серед яких: готовність педагога

до гуманізації освітнього середовища, відкритість і прозорість взаємин, позитивна взаємозалежність, повага до унікальності кожного учасника, усвідомлення спільної відповідальності, задоволення базових міжособистісних потреб, емоційна підтримка, високий рівень соціально-комунікативних навичок і здатність до саморефлексії [4].

Таким чином, педагогіка партнерства розглядається як стратегічний напрям гуманізації освіти, що забезпечує реалізацію особистісного потенціалу кожного учасника освітнього процесу. Її ефективність значною мірою залежить від скоординованої діяльності педагогів і батьків, спрямованої на розвиток дитини в умовах оновленого змісту освіти та індивідуалізованого підходу до навчання [1].

Список використаних джерел:

1. Борбель Г., Томашевська М. О. Педагогіка партнерства як необхідна умова ефективності освітнього процесу закладів освіти. 2022.
2. Єсьман І. В. Педагогіка партнерства як засіб партнерської взаємодії з батьками дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами. 2023.
3. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 15.03.2025).
4. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0695-18#Text> (дата звернення: 14.03.2025).
5. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

6. Фенчак М. М., Фенчак Л. М. Педагогіка партнерства як умова формування освітньої траєкторії здобувача початкової освіти. 2023.